

3XN – Mind your Behaviour....please?

Refleksioner over Udstilling, Katalog og Seminar.

Forrige uge åbnede 3XN sin udstilling *Mind your Behaviour* på Dansk Arkitektur Center og med seminaret torsdag 4. marts var arkitekturens indflydelse på dit liv og adfærd i tilfredsstillende grad aktuelt. For arkitektur, og rummet i særdeleshed, er sandsynligvis den mest konstante modulator af virkelighed og dette ansvar har arkitekturen gennem tiden haft svært ved at leve op til.

Den gode nyhed er, at der i forbindelse med 3XN's udstilling, katalog og seminar fremstår en ny og værdifuld bevidsthed om hvordan bestemte arkitektoniske greb skaber bestemt adfærd. Men spørgsmålet om, hvordan og med hvilken viden arkitekten balancerer mellem greb og overgreb står efter seminar og katalog, midlertidig stadig tilbage.

Kondomprincippet

På seminaret i torsdags åbnede første taler, Anders Fogh Jensen, med en ganske fundamental præmis for en "ny" humanistisk arkitekturforståelse vedrørende balancen mellem et for dirigerende rummiljø og et for åbent rummiljø, eller hvad jeg tillader mig at kalde *kondomprincippet*; jf. Anders Fogh Jensens metaforer.

Her etablerer Anders en tese om, hvordan det postmoderne menneske er vokset ud af industrialiseringens rent funktionelle rammer og ikke længere vil lade sig diktere normativ adfærd. Adfærdsdirektionen bliver lagt så strikt ud i fabrik, kontor og det offentlige rum, at man knapt kunne bevæge sig frem af egen drift. Omvendt viste han også, hvordan *postmodernistisk* arkitektur kan blive så åben for retningsløshed og vilkårlig adfærd, at man glider friktionsløst igennem det uden følelse og berøring.

Når Anders Fogh Jensen samtidig slår fast, at menneskets adfærd under alle omstændigheder ikke lader sig fuldstændig forme, så bliver pointen at arkitekturen må balancere mellem at lade rummet forme menneskets adfærd, eller lade menneskets adfærd forme rummet.

Dette forhold mellem menneske og arkitektur falder interessant nok i tråd med en samtale - taget fra kataloget til udstillingen - mellem Jan Gehl og Kim Herforth Nielsen. De beskriver forholdet mellem *liv* og *ideom*. Her er det værd at bemærke, at der, som i Anders pointe, behandles en *balance* mellem, hvad arkitekten vil med mennesket, og hvad mennesket vil med arkitekten. Er der liv på torvet, fordi arkitekturen har tilgodeset livet, eller er pladsen død, fordi arkitekten har set god arkitektur. Og særligt: hvad er det for en indsigt i mennesker, der gør det muligt at tilgodese *livet* uden at overskride grænsen til en dikterende og ideologisk form?

Derfor er og bliver balance nøgleordet, for hele "Mind your behaviour" konglomeratet, hvilket er fint og nobelt. Især fordi det giver rygdækning for beskyldninger om neofunktionalisme. Men hvordan og med hvilke forudsætninger skal denne balance holdes?

Arkitekten som jordmoder til bygningens evolutionære liv

Her springer Ralf Richard Strøbech ind på scenen hin torsdag på DAC. Og byder ind med Richard Dawkins bæver som evolutionær analogi over arkitekten.

Bæverens *extended phenotype* – en genetisk betinget adfærd – er den nødvendighed bæveren følger ved konstruktionen af dæmninger. I forlængelse af dæmningens etablering bliver bæveren arkitekt af skovsøen med hvilke mennesket kan spejle sig og se himlen. Ralf Richard Strøbech mener dermed, at skovsøen og bygningen i sig selv er en evolutionær proces og for så vidt uafhængig af konstruktøren selv, der over tid vil perfektionere formen til menneskets overlevelse.

Jeg er ikke uenig, og en nærmere forståelse af menneskets evolutionære præferencer er efter min mening kilden til en mere dristig og produktiv *balance*, mellem det dirigerende og det åbne rummiljø. Menneskets præferencer har tidligere været behandlet i et dualistisk tovtrækkeri mellem form og funktion, men ny viden fra f.eks. neurologien tilbyder en anden virkelighedserkendelse for mennesket og et holistisk forlig i form/funktion konflikten

Arkitekturen griber i en evolutionært drevet organisme: mennesket

I denne forståelse af arkitekturens genstand, mennesket, har neurologen Antonio Damasio indsat de *perceptuelle aktiveringer af emotioner* som den dominerende regulator af adfærd. Han har konstateret at overlevelse, er udslagsgivende for hver eneste valg og forandring i krop og sind. Mennesket er simpelthen en sansende organisme, der er i evig symbiose med omgivelserne og har overlevelse som *driver*.

Dermed opstår nye muligheder for at foretage rumkonstruktionelle greb i menneskets adfærd. Videnskaben er begyndt at have tilstrækkelig indsigt i menneskets evolutionære præferencer - forudsætningen for det Jan Gehl kalder "livet" – til at Ralfs bæver, arkitekten, kan mere end bare lade den tidligere bygning være base for den næste. Og det er ikke sværere end at melde sig ind i Academy of Neuroscience for Architecture (www.anfarch.org/) eller bestille John Zeisel's Inquiry by Design, men jeg ville nok ikke være alene om at fornemme den *neofunktionalistiske* rygdækning skride under mig.

Fra håndhæver af balance til formidler af valg?

Så selvom vi erkendelsesmæssigt er klar til at konstruere rum for mennesket som sansende organismer med specifikke præferencer, så er viden stadig fragmenteret i en grad, hvor adfærdsdirigerende fejl kan have konsekvenser værre end russisk dekonstruktivisme. Derfor vil jeg henlede til det evolutionære system mellem forældre og barn.

Tanken er denne: det er med samme erkendelse af fejlbarlighed at vi, som rumkonstruktører, accepterer ansvaret for balancen mellem menneskets vilje og den adfærdsdirigerende nødvendighed. Og det er med samme stræben, vi baserer vores direction på viden og vores ideologi på omsorg.

Paternal Architecture

Inspirationen kommer af *Libertarian Paternalismen*, hvor mantraet er, at man skal have frihed til at vælge. Men da mennesket kun i overfladisk grad har evne til at fortage rationelle valg, så benytter LP kvalificeret viden til at pege på det oplagte valg. Altså gør valgprocessen så let og intuitiv som mulig. Det er jo netop den udfordring, det moderne menneske kæmper med i såvel i de rumlige miljøer som i livet som sådan. Flere og flere komplekse valg løsrevet fra de evolutionære præferencer der stadig er mere knyttet til naturen end til rumkonstruktioner. Og det er med denne paternalistiske selvforståelse, at rumkonstruktøren må undersøge rum/menneske relationen og sætte sig i stand til at føre mennesket.

Dermed dannes en ring med *Paternalistisk Arkitektur* over 3XN's udgangspunkt i Ørestadsgymnasiet og pædagogikkens indflydelse på arkitekturen og Jan Gehls citering af Ralph Erskine: "to be a good architect you must love people"

Casper Holm 9. Marts 2010